

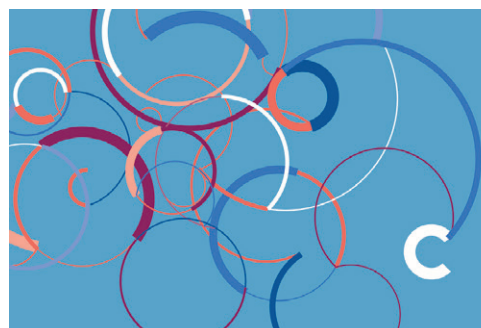
Mokslas ir visuomenė *post-truth* eroje

Metų pradžioje Visos Europos mokslo akademijų federacija (ALLEA, Lietuvos mokslų akademija yra šios organizacijos narė), vienijanti beveik 60 akademijų iš daugiau kaip 40 šalių, išplatino dokumentą, skirtą pasitikėjimo mokslu temai besikeičiančioje viešosios komunikacijos erdvėje. Šioje diskusijų santraukoje analizuojama, kokios yra visuomenės pasitikėjimo mokslu sumažėjimo priežastys ir kokie iššūkiai laukia komunikacijos specialistų bei mokslininkų, siekiančių prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančių bendravimo su plačiąja visuomene arba jos tikslinėmis grupėmis sąlygų.

Mokslas iš esmės yra bene sunkiausiai manipuliacijoms ir falsifikavimui pasiduodanti sritis. Metams bėgant joje susiformavo efektyvi savi-kontrolės sistema, pagrįsta metodologija ir nepriklausomų ekspertų vertinimais. Kuo reikšmingesni gauti rezultatai, tuo jie griežčiau tikrinami kolegų arba konkurentų. Tačiau mokslininkai taip pat yra žmonės, kuriems nesvetimas garbės ar finansinės naudos siekis. Institucijų ir individų konkurencija skatina tyrėjus kuo skubiau skelbti gautus rezultatus, kartais juos be pagrindo sureikšminti. Kita vertus, pastebimas akivaizdus populistinių politikų

spaudimas siekiant sau naudingų išvadų arba bandymas menkinti objektyvius mokslininkų gautus duomenis (pvz., klimato pokyčių, vakcinacijos, genų modifikavimo srityse). Laimei, prieš kelerius metus atliktos visuomenės apklausos liudija, kad civilizuotame pasaulyje pasitikėjimas mokslu iš esmės lieka stabilus ir gana aukštas (*Ipsos MORI, Public Attitudes to Science, 2014*). Tačiau jis svyruoja priklausomai nuo apklausiamo asmens politinių įsitikinimų, ekonominės ar socialinės padėties. Be to, pasitikėjimas mokslu kaip sistema ir konkrečiais mokslininkais nėra tas pats.

Pasitikėjimo problema kyla todėl, kad mokslas naudojasi tarpininkų – žurnalistų – paslaugomis. Pasitikėjimas jais remiasi tais pačiais kriterijais, kaip ir mokslininkų veikla: principingumu, skaidrumu, nepriklausomumu ir atsakingumu. Pastaruoju metu technologiniai ir socialiniai pokyčiai itin smarkiai keičia ir žiniasklaidą. Akivaizdu, kad pasaulyje ima dominuoti skaitmeniniai žinių sklaidos kanalai. Kita vertus, įprastinės žiniasklaidos priemonės koncentruojasi kelių globalių korporacijų rankose. Tačiau bene svarbiausias pokytis siejamas su tuo, kad dabar plačiai paskleisti nepatikrintas

arba melagingas žinias, naudojantis socialiniais tinklais arba interneto platformomis, itin lengva. Mokslo naujienos visuomenę vis dažniau pasiekia per tokias platformas arba socialinius tinklus. Nemokamos arba lengvai prieinamos informacijos apstu, tačiau kaip įvertinti jos patikimumą? Anksčiau tokią šaltinių ir konteksto patikrą atlikdavo leidinių redaktoriai, o dabar suvokti kontekstą ir jį įvertinti tenka pačiam skaitytojui ar žiūrovui.

Melagingų naujienų skleidėjai žino apie įgimtas mūsų smegenų silpnybes ir jomis naudojasi. Pavyzdžiui, neseniai žurnale „Science“ pasirodžiusios studijos autoriai tvirtina, kad socialinių tinklų vartotojai linkę daugiau kreipti dėmesį į dezinformaciją, nei į teisingą informaciją. Taip pat jie ieško būtent tokių duomenų, kurie sustiprintų jų skeptišką nuomonę apie, pavyzdžiui, skiepų žalą. Yra tiesos teiginiuose, kad tokie asmenys gyvena savo susikurtame pasaulyje – interneto burbulė, kuriame cirkuliuoja tik bendraminčių idėjos ir nuomonės. Negana to, neseniai išsiaiškinta, kad abejonės kai kuriais mokslo pasiekimais skatinamos siekiant susilpninti Vakarų visuomenę ne tik psichologiškai, bet ir fiziškai. Pavyzdžiui, Rusijos Federacijos specialiųjų tarnybų valdomi *Twitter* botai ir *Facebook* troliai specialiai kurstė diskusijas apie vakcinavimą.

Visa tai, kaip teigiama ALLEA išplatintame tekste, reiškia esminį ideologinį ir sociotechnologinį pasikeitimą. Institucinę pasitikėjimo struktūrą, kur faktai buvo grindžiami bendromis teisės, mokslo ir žiniasklaidos pastangomis, pastaruoju metu keičia technologinės-industrinės pasitikėjimo sistemos. Jos pagrįstos megakorporacijų verslo modeliais ir vartotojams skirtais algoritmais.

Mokslo naujienų sklaida pasikeitė. Vis daugiau jų pasiekia visuomenę socialiniais tinklais. Tą atliekantys asmenys ar kompanijos turi savų interesų ir kartais be skrupulų savaip interpretuoja duomenis arba juos falsifikuoja. Mokslo centrams, universitetams vis dažniau tenka rūpintis savo darbuotojų ir įstaigos reputacija, aktyviai formuoti įvaizdį. Konkuruojant dėl studentų arba dėl finansavimo ir norint, kad pranešimai spaudai patrauktų informacijos pertekliaus nuvargintų piliečių dėmesį, gauti tyrimų rezultatai arba jų nauda neretai būna pernelyg sureikšminama.

Problema atrodo aiški: politinė, socialinė ir technologinė aplinka pasaulyje sparčiai kinta, todėl

keistis teks ir valstybės bei visuomenės institucijoms. Skaitmenizavimas ir didieji duomenys, taip pat jų pagrinduri kuriami algoritmai tampa svarbia visuomenę ir jos nuomonę, polinkius formuojančia jėga. Svarbu suprasti, kad skaitmeninėje visuomenėje žinias keičia „Google“ paieškos sistema, o informacija vertinama taip pat, kaip ir duomenys. ALLEA diskusijoje dalyvavę ekspertai mano, kad šioje epochoje mokslininkai turi tapti dar labiau vieši, o jų veikla labiau matoma. Tyrėjai skatinami atskleisti gautų duomenų šaltinius, paaiškinti duomenų apdorojimo ir interpretavimo metodus, kad jų kolegoms galėtų kuo lengviau patvirtinti rezultatus. Kita vertus, tituluoti mokslininkai, akademikai turėtų aktyviai dalyvauti interneto diskusijose, demaskuodami ir dekonstruodami melagingas naujienas.

Mokslo komunikacijos metodai taip pat turi būti pritaikyti naujiems iššūkiams. Siūloma kalbėti ne tik apie gautus rezultatus, bet ir apie naudojamus mokslo metodus. Tai padėtų žmonėms ugdyti kritinio mąstymo įgūdžius, išmokyti metodškai vertinti informaciją. Ir svarbiausia – būtina politinė valia ir veiksmų programa, skatinanti ugdyti žurnalistų kompetencijas ir vertybes, taip pat visuomenės sugebėjimus bei norą atskirti melą nuo tiesos.

Bostono universiteto tyrėjas Ly Makintairas knygoje „Netiesa“ (Lee C. McIntyre, „Post-Truth“, 2018) pateikia, kaip tiesą atskirti nuo melagingų naujienų. Jo manymu, tą sugeba net pradinių klasių mokiniai. Taisyklės gana paprastos: 1. Suraskite perskaityto teksto autorių; 2. Patikrinkite informaciją keliuose šaltiniuose; 3. Patikrinkite šaltinio patikimumą (ar jis pakankamai ilgai egzistuoja); 4. Suraskite publikacijos datą; 5. Įvertinkite autoriaus kompetenciją; 6. Paklauskite savęs, ar ši informacija atitinka jūsų turimas žinias? 7. Ar ji atrodo tikroviškai?

Melagingos naujienos gyvuoja ne vieną šimtmetį. Spausdinto žodžio atsiradimas ir jo sklaida padėjo atsirasti alternatyviam požiūriui ir plisti objektyviai tiesai. Tiesa, kaip ir laisvė, neatsiranda savaime. Dėl šių vertybių reikia kovoti. Todėl ir dabartinė Netiesos era, nors technologiškai kitokia, iš esmės yra istorijos pasikartojimas. Mokslininkai, žurnalistai ir kitos suinteresuotos grupės turėtų suvienyti jėgas ir kompetencijas, siekdamos išsaugoti esminę pažangios visuomenės vertybę – tiesą.

Dr. Rolandas Maskoliūnas,

LMA vyr. specialistas ryšiams su visuomene

Dėl genomo redagavimo metodų naudojimo teisinio reguliavimo

2018 m. liepos 25 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje C-528/16. Teismas nusprendė, kad genomo redagavimo produktai, gauti naudojant naujus metodus, tokius kaip CRISPR-Cas, turi būti reguliuojami pagal ES GMO direktyvą 2001/18/EC.

Lietuvos mokslų akademija, Vilniaus universitetas, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras, atstovaudami Lietuvos mokslininkų nuomonei, reiškia didelį susirūpinimą dėl šio sprendimo įgyvendinimo pasekmių. Jeigu genomo redagavimo technologijomis patobulintiems organizmams bus taikomi tokie patys rizikos vertinimo ir autorizavimo procesai, kaip ir transgeniniams organizmams, ši nauja technologija dėl reguliavimo sąnaudų bus prieinama tik didelėms tarptautinėms kompanijoms ir apribos konkurencines galimybes.

Mokslininkų nuomone, situacija, kai įprastinės mutagenezės metodais sukurtiems produktams išimtis dėl GMO reguliavimo yra taikoma, o moderniems ir tikslesniems mutagenezės metodams ši išimtis negalioja, yra mokslškai nepagrįsta ir diskriminacinė. Moksliniai tyrimai rodo, kad tradicinės mutagenezės taikymas yra daug rizikingesnis, nei moderni tikslioji mutagenėzė. Pavyzdžiui, augaluose įprastinės mutagenezės metu sukeliami nuo šimtų iki tūkstančių atsitiktinių genomo mutacijų, kurių pasekmes sunku numatyti. Tiksliosios mutagenezės atveju šie procesai yra valdomi.

Genomo redagavimo produktų reguliavimas kaip GMO produktų taip pat sukels rimtų ekonominių, tarptautinės prekybos ir produktų kontrolės problemų. Tokiose technologiškai pažangiose šalyse, kaip JAV ir Japonija, produktai, sukurti naudojant genomo redagavimo technologijas, nėra priskiriami GMO ir patenka į rinką netaikant GMO teisinio reguliavimo. Dėl šios priežasties Europos selekcininkai, ūkininkai, gamintojai ir vartotojai patiria konkurencinę nelygybę. Galiausiai, genomo redagavimo produktai gali pakliūti į ES rinką nepastebėti, nes techniškai neįmanoma atskirti produktų, gautų tradiciniais selekcijos metodais, nuo sukurtų genų redagavimo technologijomis.

Lietuvos mokslininkai yra vieni genomo redagavimo technologijos kūrėjų, kurie toliau kuria ir tobulina saugias praktinio pritaikymo technologijas. Mes manome, kad susidariusi situacija turėtų būti sprendžiama nedelsiant. Europa turi atsižvelgti į kitų šalių patirtį ir sukurti aplinką, kurioje genomo redagavimo metodais patobulinti organizmai, turintys genetinius pakitimus, atitinkančius įprastais augalų selekcijos metodais atrenkamus pakitimus, nėra reguliuojami pagal GMO direktyvą. **Jeigu Europa nesiims spręsti šios situacijos, vis daugiau šių veiklų vykdančių arba šia technologija paremtų naujų besikuriančių Europos kompanijų gali persikelti už Europos Sąjungos ribų.** Iš mūsų, mokslininkų, tikimasi, kad mes kursime ne tik mokslo žinias, bet ir diegsime jas į naujų produktų ir paslaugų visuomenei kūrimą. Šis naujų technologijų diegimo suvaržymas turės keletą neigiamų pasekmių: (1) sumažins Europos mokslo ir technologinį inovatyvumą; (2) bus prarasta prieiga prie produktų, kurie būtų naudingi Europos žemės ūkiui ir maisto gamybai; (3) skatins protų nutekėjimą iš Europos dėl mažesnės akademinės laisvės.

Šią iniciatyvą palaiko 114 Europos mokslo centrų, kurie viešai išreiškė nuomonę, kad genomo redagavimo metodų naudojimo teisinis reguliavimas toks pat, kaip GMO, neigiamai paveiks žemės ūkį, visuomenę ir visą ekonomiką. Pritardami šiai nuomonei, kviečiame palaikyti mūsų poziciją ir imtis aktyvių veiksmų užtikrinant palankią įstatyminę bazę genomo redagavimo metodo taikymui Europoje.

Akad. Jūras Banys, Lietuvos mokslų akademijos prezidentas, akad. Artūras Žukauskas, Vilniaus universiteto rektorius, dr. Gintaras Brazauskas, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro direktorius, akad. Virginijus Šikšnys, Kavli premijos laureatas

Genomo redagavimas

Iš kairės: LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, akad. Virginijus Šikšnys, LMA prezidentas Jūras Banys, dr. Gintaras Valinčius, LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus mokslinė sekretorė dr. Jadvyga Olechnovičienė ir LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus mokslinė sekretorė Elena Narušytė

Balandžio 25 d. LMA organizuota konferencija-diskusija „Genomo redagavimas: galimybės ir iššūkiai“. Konferenciją organizavo LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų bei Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriai, Vilniaus universitetas (VU) ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras (LAMMC). Įžangos žodį tarė LMA prezidentas Jūras Banys, mokslų skyrių pirmininkai Zenonas Dabkevičius ir Vaidutis Kučinskas. Konferencijoje buvo diskutuota dėl palankesnės įstatyminės bazės genomo redagavimo metodui taikyti.

Akad. Virginijus Šikšnys (VU) pristatė genomo redagavimo technologijas ir pažymėjo, kad jos atveria neribotas galimybes tiek medicinoje, tiek žemės ūkyje. Augalų selekciijoje genomo redagavimo kelias žymiai trumpesnis negu medicinoje. Genomo redagavimas yra kontroliuojamas procesas ir jis neturėtų būti priskiriamas GMO. Prof. dr. Gintaras Valinčius (VU Gyvybės mokslų centras) aptarė ekonominę naudą, kurią gali duoti CRISPR (genomo redagavimo) technologijų taikymas. Politikai nesiryžta pritarti, kad būtų taikomas CRISPR metodas, nors įmonių (UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“

ir kt.), kuriose gali būti taikomas CRISPR metodas, įkūrėjai ir dauguma darbuotojų yra mokslininkai ir pasirengę sėkmingai jas taikyti. Lietuvoje tikslinga sukurti genomo redagavimo technologijų ir kompetencijos centrą moksliniams tyrimams bei verslui vykdyti. Dr. Gintaras Brazauskas (LAMMC) apžvelgė genomo modifikavimo ir redagavimo metodų taikymo žemės ūkyje patirtį ir perspektyvas bei pažymėjo, kad šiuo metu pasaulyje auginama 10 genetiškai modifikuotų augalų rūšių. GMO auginama 24 šalyse, o importuojama 43 šalyse, tarp jų ir ES. 2015 m. ES reglamentas leidžia šalims narėms pačioms pasirinkti dėl GMO augalų auginimo. Genų redagavimo metodų taikymas, skirtingai nei GMO, atitinka vartotojų lūkesčius ir yra saugus, todėl jiems neturėtų būti taikomi GMO apribojimai. Akad. Vidmantas Stanys, pristatydamas genomo modifikavimo ir redagavimo tyrimus sodininkystėje ir daržininkystėje, pažymėjo, kad pasitelkiant genų redagavimą kuriamos vartotojui naudingos vaisių ir daržovių savybės. Šiuo metodu galima padidinti augalų atsparumą virusams, papildyti juos naudingomis savybėmis.

Diskusijos dalyviai pritarė, kad genų redagavimas – tai inovatyvi technologija, padedanti kurti geresnės kokybės produktus, rūpinantis žmonių ir gyvūnų sveikata. Svarbu išaiškinti visuomenei ir sprendimų priėmėjams genų redagavimo technologijų galimybes ir privalumus, todėl priimta konferencijos rezoliucija, kurią pasirašė LMA prezidentas J. Banys, VU rektorius Artūras Žukauskas,

LAMMC direktorius Gintaras Brazauskas ir Kavli premijos laureatas, vienas šios technologijos kūrėjų Virginijus Šikšnys. Rezoliucijai pritarė ir savo parašais patvirtino dar 30 konferencijoje dalyvavę akademikų, profesorių, mokslo daktarų ir kitų specialistų.

LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų bei Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrių informacija

Ataskaitinis Lietuvos mokslų akademijos narių visuotinis susirinkimas

Balandžio 16 d. įvyko ataskaitinis LMA narių visuotinis susirinkimas. LMA prezidentas Jūras Banys, pradėdamas sesiją, pristatė svečius: švietimo, mokslo ir sporto viceministrą Valdemarą Razumą, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) pirminką Audrį Antanaitį ir Programų skyriaus vedėją dr. Viliją Ragaišienę.

Už nuopelnus bioelektrochemijos mokslui Teodoro Grotuso medalį akad. Valdui Stanislovui Laurinavičiui įteikė T. Grotuso fondo valdybos pirminko pavaduotojas akad. Rimantas Ramanauskas. LMA nario ženklai ir pažymėjimai įteikti neseniai išrinktiems akademikams: Audriui Beinoriui (filosofija), Egidijui Aleksandravičiui (istorija), Audriui Dubiečiui (fizika), Vidmantui Gulbinui (fizika), Gediminui Juzeliūnui (fizika), Jūrutei Kriaučiūnienei (fizinė geografija), Žydrui Kadžiulienei (agroekologija), Gediminui Staugaičiui (agronomija), Egidijui Šarauskui (žemės ūkio ir aplinkos inžinerija), Rimantui Barauskui (informatika ir elektronika), Arvaidui Galdikui (medžiagų inžinerija).

Toliau buvo įteikti 2018 m. LMA vardinės premijos laureato diplomai. LMA prezidiumas, remdamasis 2018 m. konkursų rezultatais, paskyrė keturias vardines Lietuvos mokslų akademijos premijas. Justino Marcinkevičiaus (literatūrologija) premija skirta rašytojui, eseistui, literatūros kritikui Eimučiui Valentinui Sventickui už lietuvių poezijos, jos socialinių ir estetinių turinių tyrimus, už kūrybingą leidybinę literatūros tekstologiją. E. V. Sventickas dėkodamas pažymėjo esąs greta akademinės terpės, bet buvo ekspertų, pamačiusių ir įvertinusių jo veiklą, ir tai jam yra svarbu. Pamalonintas, kad

Just. Marcinkevičiaus premiją gauna pirmasis, kaip prizinę vietą, pakvietė visus dar tą patį vakarą skirti keletą minučių atsiversti ir paskaityti Poeto knygą, o kas nespės, teprisimena dvi eilutes: „Pasaulis – už mus. / Prieš mus – tik mes patys“.

Povilo Brazdžiūno (eksperimentinė fizika) premiją pelnė prof. habil. dr. Arūnas Krotkus už darbų ciklą „Ultrasparčiosios optoelektronikos medžiagos ir prietaisai“. Akademikas, padėkojęs pagal Oskarų teikimo ceremonijos protokolą, dėkausi, kad baigė tą pačią mokyklą kaip ir akad. P. Brazdžiūnas, išreikšdamas viltį, kad nebus pirmas ir paskutinis joje mokėsis akad. P. Brazdžiūno premijos laureatas. Jono Kubiliaus (matematika) premija įteikta akademikams Vygantui Paulauskui ir Donatui Surgailiui už darbų ciklą „Darbai iš atsitiktinių procesų teorijos“. Tado Ivanausko (gamtosauga) premija skirta dr. Ilonai Jukonienei už darbų ciklą „Briologiniai archyvai – Lietuvos mokslo ir gamtos istorijos paveldas“. Laureatė kalbėjo, kad gamtosaugos problemos XXI a. yra labai aktualios ir T. Ivanausko paveldą šioje srityje būtina siesti su šių dienų darbais.

VLKK pirmininkas Audrys Antanaitis įteikė Valstybinės lietuvių kalbos komisijos kasmetinį apdovanojimą už taisyklingą ir stilingą mokslinio darbo kalbą, dėkausi dėmesiu lietuvių kalbai, kuris juntamas LMA, dėkojo už nuoširdų ir puikų bendradarbiavimą su VLKK. VLKK apdovanojimu įvertintas taisyklingiausia ir stilingiausia kalba parašytas LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų konkursui teiktas dr. Žydrūno Vičinsko mokslinis darbas „Mato Pretorijaus veikalo „Deliciae Prussicae,

LMA premijos laureatą ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos apdovanojimą už taisyklingą ir stilingą mokslinio darbo kalbą pelniusį Žydrūną Vičinską sveikina LMA prezidentas Jūras Banys (viduryje) bei švietimo, mokslo ir sporto viceministras Valdemaras Razumas

LMA Jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei Aukštųjų mokyklų studentų geriausių mokslinių darbų konkursų nugalėtojai kartu su LMA prezidentu J. Baniu ir švietimo, mokslo ir sporto viceministru V. Razumu

oder Preussische Schaubühne“ verifikacija lietuvių mitologijos kontekste“ (Klaipėdos universitetas).

LMA prezidentas J. Banys pristatė LMA 2018 m. veiklos ataskaitą, 2018 m. pajamų ir išlaidų sąmatą, 2019 m. sąmatos projektą. Viceprezidentas Zenonas Dabkevičius pažymėjo, kad atnaujintas LMA interneto svetainės turinys ir Akademija bus labiau matoma visuomenei.

Toliau buvo aptarta LMA veiklos ataskaita. Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus narė akad. Jūratė Sprindytė pasiūlė, kad LMA mokslų skyriai daugiau bendrautų tarpusavyje bei pasiūlytų turtingą ir turiningą savo skyriaus narių veiklą – per metus išleista 16 knygų. „Knyga išlieka, ji svarbi mūsų kultūros paveldui, nes skatina žmogaus mentaliteto pokyčius“, – pažymėjo

akademikė. Technikos mokslų skyriaus narys akad. Rymantas Jonas Kažys palinkėjo atkurti ryšius su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, pabrėžė fundamentinių ir taikomųjų mokslų neatsiejamumą ir siūlė vertinant institucijų ir asmenų mokslinę veiklą labiau kliautis laimėtais Europos projektais, jų rezultatais ir skirti dvi Lietuvos mokslo premijas technologijos mokslų srityje. Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus narys akad. Benediktas Juodka siūlė LMA tarptautinį mokslinį bendradarbiavimą vykdyti pagal NB8 formulę – 3 Baltijos ir 5 Šiaurės šalys, – kaip buvo daroma anksčiau, jam būnant LMA prezidentu, kaip teko jam daryti būnant Seimo nariu ir ką iki šiol taiko politikai.

Buvo priimti nutarimai ir patvirtinta 2018 m. LMA veiklos ataskaita bei biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaita, taip pat 2019 m. programos „Mokslinių tyrimų plėtojimas bei jų rezultatų panaudojimo efektyvumo didinimas“ sąmata.

Susirinkimą tęsė LMA Aukštųjų mokyklų studentų bei Jaunųjų mokslininkų ir doktorantų geriausių mokslinių darbų konkursų nugalėtojų apdovanojimo iškilmės. Diplomus ir pagyrimo raštus įteikė LMA prezidentas J. Banys kartu su švietimo, mokslo ir sporto viceministru V. Razumu. LMA prezidiumas, remdamasis 2018 m. konkurso rezultatais, paskyrė keturiolika premijų aukštųjų

mokyklų studentams už geriausius mokslinius darbus ir šešis pagyrimo raštus, taip pat vienuolika premijų jauniems mokslininkams ir doktorantams, mokslinių darbų konkurso nugalėtojams bei septynis pagyrimo raštus. Bendru sutarimu buvo patvirtinti LMA viceprezidento Z. Dabkevičiaus pristatyti LMA Jaunosios akademijos nuostatų papildymai. Renginio pabaigoje švietimo, mokslo ir sporto viceministras V. Razumas perskaitė pranešimą apie Lietuvos mokslo būklę ir iššūkius. Nuo 2010 metų Lietuva inovacijas diegė sparčiau nei Latvija ar Estija. Tą liudija penki sukurti slėniai – didžiausia tyrimų infrastruktūra Baltijos šalyse. Tačiau yra problemų įveiklinant atviros prieigos centrus, reiktų persvarstyti sumaniosios specializacijos prioritetus, didinti mokslininkų ir tyrėjų atlyginimus. Pranešėjas sulaukė klausimų apie aukštųjų mokyklų jungimą, santykius su MOSTA, Ekonomikos ir inovacijų ministerija.

LMA visuotinio susirinkimo metu salėje buvo eksponuota akad. Eugenijaus Ušpuro filatelinė kolekcija, renkama nuo 1994 metų ir gausi geležinkelio pašto tarnybos 1861–1949 m. artefaktų. Branduolinės energetikos specialistas ir kolekcininkas akad. E. Ušpuras, pristatydamas eksponatus, perfrazavo Nilsą Borą: „Pasaulyje yra du prasmingi dalykai: branduolinė fizika ir filatelija“.

LMA Organizacinio skyriaus informacija

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

LMA prezidentas Jūras Banys balandžio 29 d. susitiko su Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininku Eugenijumi Jovaiša ir kalbėjo apie LMA veiklą bei ateities planus, o gegužės 15 d. Komiteto posėdyje pristatė LMA 2018 metų veiklos ataskaitą. Seimo nariai ypač domėjosi galimu glaudesniu politikų ir LMA narių bendradarbiavimu sprendžiant šaliai aktualius klausimus, taip pat aptarė LMA ekspertinės veiklos kryptis, mokslo ir studijų strateginius klausimus, LMA tarptautinę veiklą ir bendradarbiavimą su užsienio šalių mokslų akademijomis, LMA Jaunosios akademijos tikslus ir perspektyvas bei jos santykius su LMA nariais, mokslo populiarinimo knygų ir mokslo žurnalų leidybą, jų platinimą, kokybę. Birželio 26 d. LMA prezidentas buvo pakviestas

į posėdį dėl Technologijų ir inovacijų įstatymo įgyvendinimo eigos.

LR Vyriausybėje balandžio 18 d. LMA prezidentas J. Banys dalyvavo pasitarime dėl „Ilgalaikio tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategijos“ projekto ir diskusijoje dėl Šiaurės regiono ateities forumo susitikimo Vilniuje. LMA prezidentas posėdžiavo Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje dėl nacionalinių pažangos programų, dėl Baltijos asamblėjos, dėl Lietuvos dalyvavimo Europos partnerystės prioritetų, susitiko su 12-os Jungtinės Karalystės universitetų delegacija. J. Banys taip pat dalyvavo Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos prioritetų įgyvendinimo koordinavimo grupės,

LR Seimo Švietimo ir mokslo komiteto posėdyje LMA prezidentas Jūras Banys pristatė LMA 2018 m. veiklos ataskaitą. Nuotrauka iš Seimo Švietimo ir mokslo komiteto posėdžio tiesioginės transliacijos

Gegužės 28 d. Lietuvos mokslų akademijos prezidentas Jūras Banys priėmė J. E. nepaprastąjį ir įgaliotąjį Armėnijos Respublikos ambasadorių Lietuvoje Tigraną Mkrtčianą (Tigran Mkrtchyan)

2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos investicinių prioritetų uždavinių, skirtų investicijoms į mokslinius tyrimus ir studijas, valdymo komiteto posėdžiuose.

LMA prezidentas atidarė XVI Baltijos intelektualio bendradarbiavimo konferenciją „Genai: nuo praeities į ateitį“, kalbėjo konferencijoje-diskusijoje „Genomo redagavimas: galimybės ir iššūkiai“, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus Matematikos sekcijos išvažiuojamajame posėdyje „VITP – inovacijos ir moksliniai tyrimai“, Latvijos

universitete dalyvavo iškilmingoje ceremonijoje, skirtoje „L'Oréal Baltic“ stipendijos „Moterims mokslė“ nugalėtojoms – Baltijos šalių mokslininkėms.

Gegužės 7–10 d. LMA prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius vyko į Šveicarijos menų ir mokslų akademiją ir dalyvavo 2019 m. ALLEA generalinėje asamblėjoje, birželio 12–14 d. Suomijos mokslų akademijoje – Europos akademijų mokslo patariamąsios tarybos susirinkime.

LMA prezidentas buvo pakviestas į apaštalinio nuncijaus Lietuvoje J. E. arkivyskupo Pedro Lopeso

Kvintanos (Pedro Lopez Quintana) atsisveikini- mo priėmimą, J. E. nepaprastosios ir įgaliotosios Jungtinės Karalystės (JK) ambasadorės Lietuvoje Kler Lorens (Claire Lawrence) kvietimu dalyvavo priėmime, skirtame pristatyti JK universitetus ir aptarti JK ir Lietuvos bendradarbiavimą mokslo ir studijų srityje.

Antrąjį metų ketvirtį LMA prezidiumas posė- džiavo keturis kartus. Balandžio 2 d. posėdyje buvo patvirtintas LMA 2018 m. veiklos ataskai- tos projektas, LMA Jaunosios akademijos simbo- lika bei Jaunųjų mokslininkų stipendijų konkur- so skelbimas. Balandžio 30 d. – patvirtintos LMA mokslų skyrių sudarytos ekspertų komisijos dėl Lietuvos Respublikos Prezidentų stipendijų, pri- tarta 2019 m. bendradarbiavimo su CERN projektų vertinimo komisijos išvadoms, pasiūlyti LMA nariai valstybės apdovanojimams. LMA prezidiumo po- sėdyje taip pat buvo aptarti naujų Mokslo ir me- no kryptų klasifikatorių ir Valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų pareigybių minimaliųjų kvalifikacinių reikalavimų klausimai, nutarta į Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybą deleguoti LMA prezidentą Jūrą Banį.

Gegužės 28 d. LMA prezidiumo posėdyje LMA vadovybė informavo apie Baltijos šalių intelektinio bendradarbiavimo konferenciją, ALLEA 25-mečiui skirtus renginius, patvirtino ekspertų komisijas dėl LMA Jaunųjų mokslininkų stipendijų ir siūlomus

kandidatus LR Prezidentų vardinėms stipendi- joms, nutarė deleguoti LMA prezidentą Jūrą Banį į Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos prioritetų įgyvendinimo koordinavimo grupę.

Birželio 18 d. LMA prezidiumo posėdyje LMA vadovybė informavo apie Suomijos mokslų akade- mijoje įvykusią Europos Sąjungos šalių akademijų mokslo konsultacinės tarybos (EASAC) konferen- ciją, kurioje buvo svarstyti Baltijos ir Šiaurės šalių mokslų akademijų bendradarbiavimo, mokslo ir politikos ryšių, klimato kaitos ir kiti klausimai. LMA prezidento ir viceprezidento nuomone, atsižvel- giant į konferencijoje išgirstas aktualijas tikslinga rudenį organizuoti išvažiuojamąjį LMA prezidiumo posėdį, į kurį pakviesti Seimo Švietimo ir mokslo komiteto narius aptarti aktualiausias visuomenei diskusijų temas, kaip stiprinti bendradarbiavimą ne tik su Baltijos ir Šiaurės šalių mokslų akademi- jomis, bet ir su kitomis ES šalių mokslų akademi- jomis bei Baltarusijos nacionaline mokslų akademi- ja. Posėdyje taip pat buvo priimti nutarimai iškelti prof. Reiną Raudą (Rein Raud, Estija) kandidatu į LMA užsienio narius, apdovanoti jubiliejų proga akademikus Vladą Algirdą Bumelį, Antaną Buračą, Ramutį Petrą Bansevičių Lietuvos mokslų akade- mijos atminimo medaliais.

Parengė Lyda Milošienė,

LMA vyr. referentė

kronika

<<< Balandžio 15 d. įvyko išvažiuojamasis LMA Ma- tematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus Che- mijos sekcijos posėdis „Mokslas ir gamybos plėtra UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“. Posėdyje dalyvavo septyni Chemijos sekcijos nariai ir LMA prezidentas Jūras Banys. LMA akademikus priėmė UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ generalinis direktorius Algimantas Markauskas, gamybos di- rektorius Rimantas Kvederas, mokslo direktorius Arvydas Lubys ir Tyrimo ir vystymo padalinio chemijos grupės vadovė Inga Čikotienė. Vadovai supažindino su įmonės veiklos strategija, kuria- mais ir gaminamais produktais, plėtros kryptimis, pademonstravo įspūdingus pasiekimus. Posėdis

baigėsi diskusija, kurios metu buvo nagrinėti UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ ir LMA aktualūs klausimai – aukščiausios kvalifikacijos specia- listų (mokslo daktarų) poreikis įmonėse, naujausių tyrimo metodų taikymas, mokslo ir verslo įmonių bendradarbiavimas ir kiti. LMA Chemijos sekcijos nariai lankėsi įmonės Tyrimo ir vystymo padaliny- je, kur susipažino su darbo laboratorijose orga- nizavimu, modernios mokslinės įrangos eksplo- atavimu, susitiko ir diskutavo su ten dirbančiais VU Chemijos ir geomokslų fakulteto absolventais. Vizitą užbaigė įmonės gamybos padalinyje, kur buvo susipažinta su gamybos ypatingos švaros patalpose organizavimu.

Šis narių vizitas „Thermo Fisher Scientific Baltics“ buvo naudingas abiem šalims plėtojant tolesnį mokslo ir verslo bendradarbiavimą.

Akad. Ričardas Makuška,

LMA Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus Chemijos sekcijos pirmininkas

<<< Gegužės 7 d. Lietuvos medicinos bibliotekoje įvyko akad. Jurgio Brėdikio 90-mečiui skirta šventinė popietė „Likimas leido...“. Akademikas, gydytojas kardiologas, mokslininkas, knygų autorius, buvęs sveikatos apsaugos ministras ir diplomatas. Žmogus, savo rankose laikęs tūkstančių širdis, išgelbėjęs šimtus gyvybių. Neapėriamai platus profesinių ir visuomeninių veiklų laukas, nesuskaičiuojami darbai ir žygdarbiai, sunkiai telpantys į vieno žmogaus biografiją. Nueitas nelengvas, bet gražus, prasmingas ir įsimintinas gyvenimo kelias. Popietės metu sveikinimo žodį tarė ir renginį vedė Lietuvos medicinos bibliotekos direktorė Salvinija Kocienė. Pranešimą „J. Brėdikio profesinė ir visuomeninė veikla“ skaitė prof. dr. Algimantas Kirkutis. Apie tarptautinių simpoziumų „Aritmija – Lietuva“ pradžią kalbėjo akad. Aleksandras Laucevičius ir prof. dr. Pranas Šerpytis. Prof. dr. Petras Braženas pasidalijo įžvalgomis „Žvelgiant į žmogaus širdį ir dvasią“. Jubiliatą sveikino buvęs mokinys, Europos Sąjungos komisaras, atsakingas už sveikatą ir maisto saugą, Vytenis Povilas Andriukaitis, Klaipėdos

universitetinės ligoninės vyriausiasis gydytojas prof. Vinsas Janušonis, akad. Vladas Algirdas Bumelis, LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas Vaidutis Kučinskas, kolegos gydytojai, buvę pacientai ir mokiniai.

Dr. Jadvyga Olechnovičienė,

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus mokslinė sekretorė

<<< Birželio 14 d. Stanislovo Stašico Kalnakasybos ir metalurgijos akademijoje Krokuvoje įvyko tarptautinė konferencija, skirta įžymiojo geologo ir mineralogo Ignoto Domeikos 130-osioms mirties metinėms. Mokslininkai iš Lenkijos, Lietuvos, Prancūzijos, Baltarusijos, Čilės skaitė pranešimus apie I. Domeikos mokslo pasiekimus, padėjusius pagrindus Čilės kalnakasybos ir metalurgijos pramonei, kalbėjo apie jo mokslinę, šviečiamąją ir visuomeninę veiklą. Lietuvos mokslininkai prof. Algimantas Česnulevičius ir akad. Algimantas Grigelis perskaitė pranešimus apie jaunojo I. Domeikos mokslo metus Ščiučino kolegijoje ir Vilniaus universitete bei apie jo Čilės Andų kalnų jūros sistemos paleontologinius radinius. Buvo pristatyta 2017 m. Vilniuje išleista monografija apie I. Domeiką ir knygai dedikuota paroda „Pažvelk į mineralą dar bevardį“.

Akad. Algimantas Grigelis,

prof. Algimantas Česnulevičius

Konferencijos, skirtos I. Domeikos 130-osioms gimimo metinėms, dalyviai S. Stašico kalnakasybos ir metalurgijos akademijos centriniame hole. A. Grigelio archyvo nuotr.

renginiai – konferencijos – akademiniai skaitymai

Visorių informacinių technologijų parke

Iš kairės:
akademikai
Remigijus Leipus,
Gediminas
Juzeliūnas
ir Audrius
Dubietis, Visorių
informacinių
technologijų
parko (VITP)
direktorius
Saulius Arelis.
Stovi VITP
plėtros projektų
vadovas
Edmundas
Žvirblis

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus Matematikos sekcijos iniciatyva balandžio 25 d. įvyko išvažiuojamasis skyriaus narių posėdis VšĮ Visorių informacinių technologijų parke (VITP). Įžanginį žodį tarė VITP direktorius Saulius Arelis ir LMA prezidentas Jūras Banys. Direktorius supažindino su VITP istorija, pagrindiniais tikslais ir pasiekimais. VITP, įkurtas 2002 m., gana greitai plėtėsi, šiuo metu parke įsikūrusios daugiau nei 25 įmonių, kurių veikla susijusi su informacinėmis technologijomis ir kuriose dirba per 700 darbuotojų. Parkas tarnauja kaip mokslo ir verslo tarpininkas. LMA prezidentas pasidžiaugė sėkminga verslo plėtra ir glaudžiais parko verslo įmonių ryšiais su tikslųjų mokslų žinovais.

UAB „NanoAvionika“ atstovas Ernestas Kalabuckas supažindino su įmonės veikla. Įmonė gamina nedidelius komercinius palydovus, bendradarbiauja su kosminėmis agentūromis ir keliais centrais JAV bei JK. Ši veikla ypač išgarsėjo, kai buvo paleisti du lietuviški palydovai. Pasibaigus posėdžiui, dalyviai susipažino su įmone, įsikūrusia tame pačiame pastate, kaip ir VITP, pamatė,

kaip kuriami palydovų minivarikliai, kaip testuojama palydovų įranga. Pasirodo, firmos darbuotojai palaiko ryšį su palydovais per imtuvą, sumontuotą ant VU Matematikos ir informatikos fakulteto stogo.

UAB „Geomatrix“ direktorius Gedas Vaitkus supažindino su įmonės pasiekimais. Pradėjusi veiklą kaip vienos didelės Ispanijos firmos partnerė, vėliau kompanija ėmė dirbti savarankiškai Lietuvos žemės ūkio srityje. Visi Lietuvos ūkininkų žemės plotai stebimi iš kosmoso, duomenys apdorojami ir pateikiami klientams.

UAB „VTeX“ direktorius ryšiams su partneriais dr. Miroslav Šeibak papasakojo apie mokslininkams svarbią veiklą – mokslinės literatūros leidybinį darbą. Tai specifinė įmonės, kurią 1991 m. įkūrė septyni Lietuvos ir Olandijos mokslininkai, veikla. Joje dirba 170 darbuotojų. Kuriami nauji produktai, skirti mokslininkų bendruomenei ir mokslo literatūros leidykloms. UAB „VTeX“ bendradarbiauja ir su universitetais (ne tik Lietuvos), ir garsiomis pasaulyje leidyklomis.

Akad. Vygantas Paulauskas

DNR diena Lietuvos mokslų akademijoje

DNR
DIENA
LIETUVOJE

Balandžio 25 d. Tarptautinė DNR diena pasaulyje minima nuo 2003 m. Amerikos žmogaus genetikos draugijai 2006 m. kilo idėja surengti esė konkursą. 2008 m. tokį konkursą organizavo Europos žmogaus genetikos draugija, o 2009 m. ir Lietuvos žmogaus genetikos draugija paskelbė mokinių esė konkursą. Pagrindinis konkurso tikslas – skleisti genetikos mokslo žinias tarp mokinių ir mokytojų, ugdyti mokinių smalsumą, domėjimąsi šių dienų genetikos mokslo aktualijomis, taip pat atkreipti dėmesį į gabius ir sumanius Lietuvos mokinius, būsimojus jaunuosius mokslininkus.

Šia proga Lietuvos žmogaus genetikos draugija, bendradarbiaudama su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centru, Vilniaus universiteto (VU) Medicinos fakultetu ir Gamtos mokslų centru, UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“, UAB „Biotechpharma“ atstovais ir Lietuvos mokslų akademija (LMA) balandžio 25 d. sukvietė mokinius, esė rašinių konkurso nugalėtojus, jų klasės draugus ir mokytojus. Renginį pradėjo ir įžangos žodį tarė LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas Vaidutis Kučinskas: „Šiandien taikomieji genetikos, molekulinės biologijos ir biotechnologijos klausimai sprendžiami kur kas greičiau, nei su jais siejami bioetiniai klausimai – nepilnamečių diagnostiniai tyrimai, genetinių duomenų dalijimasis mokslo bendruomenėje ar šiuo metu itin daug dėmesio sulaukiantis DNR redagavimas. Tai reikalauja išsamios skirtingų sričių geriausių pasaulio specialistų diskusijos“. Susirinkusius taip pat sveikino LMA prezidentas Jūras Banys, VU Studijų prorektorius doc. dr. Valdas Jaskūnas. VU Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto Konsultavimo ir mokymo centro vedėja prof. dr. Roma Jusienė skaitė paskaitą „Šiuolaikinės genetikos iššūkiai žmogaus psichologijai: kada žinojimas tampa našta?“.

Akad. Vaidutis Kučinskas pristatė LMA iniciatyvą į lietuvių kalbą išverstą Stiveno M. Lipkino (Steven M. Lipkin) ir Džono R. Luomos (Jon R. Luoma) mokslo populiarinimo knygą „Genomų amžius“. Joje aiškiai ir suprantamai aprašytos naujausios

technologijos genetinėms ligoms diagnozuoti ir gydyti, jų privalumai ir trūkumai, bioetiniai ir kiti su tuo susiję klausimai.

Renginyje buvo apdovanoti XII kasmetinio Europos mokinių darbų, skirtų DNR dienai, konkurso nacionalinio etapo laimėtojai. Mokinių darbų vertino komisija, kurią sudarė Lietuvos žmogaus genetikos draugijos nariai, Vilniaus Antakalnio gimnazijos biologijos mokytoja Rūta Kalvaitienė, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro Olimpiadų skyriaus nariai, UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ ir UAB „Biotechpharma“ specialistai.

Lietuvos žmogaus genetikos draugijos premija įteikta Mažeikių Gabijos gimnazijos mokinei Ievai Pudžiuvylei (mokytoja Virginija Dambrauskaitė); VU rektoriaus premija – Vilniaus licėjaus mokiniui Justui Dijokui (mokytoja Alyda Daulenskienė); VU Medicinos fakulteto dekanų premija – Vilniaus Žirmūnų gimnazijos mokiniui Joriui Juškai (mokytoja Daiva Puodžiukienė); UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ premija – Mažeikių Gabijos gimnazijos mokiniui Rokui Jagminui (mokytoja Virginija Dambrauskaitė); UAB „Biotechpharma“ premija įteikta Molėtų gimnazijos mokinei Augustei Tūbaitei (mokytoja Regina Mongirdienė); Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos I vietos premija įteikta Vilkaviškio r. Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazijos mokinei Vilmai Kokanskytei (mokytoja Rimutė Lazdauskienė), II vietos – Alytaus Jotvingių gimnazijos mokinei Miglei Pašvenskaitei (mokytojos Rasa Zubrickienė bei Ingrida Vilkinienė) ir III vietos – Vilniaus Žirmūnų gimnazijos mokiniui Pijui Dulskiui (mokytoja Daiva Puodžiukienė).

Po to DNR dienai skirtas renginys persikėlė į VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos Medicininės genetikos centrą, Gamtos mokslų centrą, UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ ir UAB „Biotechpharma“, kur mokiniai ir mokytojai dalyvavo pažintinėse ekskursijose.

Dr. Ingrida Domarkienė, akad. Vaidutis Kučinskas

Mažosios Lietuvos ikonografijos paroda

Baidoko
statyba
Nemune
ties Šilėnais.
Lazdėnų
fotografas
Paeslackas.
Iš akad.
Domo Kauno
ikonografijos
rinkinio

Balandžio 26 d. Vilniaus universiteto (VU) bibliotekos Baltojoje salėje buvo atidaryta paroda „Mažosios Lietuvos ikonografija“, parengta iš VU profesoriaus akad. Domo Kauno ikonografijos rinkinio ir skirta jo 70-mečiui. Parodą pristatė rinkinio sudarytojas akad. D. Kaunas, renginį vedė prof. Aušra Navickienė. Renginį organizavo VU Komunikacijos fakultetas, VU biblioteka ir LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius.

Akad. D. Kauno žodžiais tariant, visuomenei vis dažniau duris atveria kolekcininkų rinkiniai. Šioje ekspozicijoje pristatoma viena dokumentinio paveldo rūšis – ikonografija. Dokumentinis paveldas komunikacijos ir informacijos krypties moksluose toks pat reikšmingas, kaip ir istorijos moksluose, o kai kada net svarbesnis. Jis yra rankraštinis (archyvinis), spausdintinis, ikonografinis, materialusis, formos požiūriu – originalus, atkurtas ir skaitmeninis. D. Kauno tyrimuose ikonografiniam paveldui skiriamas išskirtinis dėmesys. Jam ypač svarbu senųjų spaudos leidinių tyrimo tekstinį naratyvą grįsti ir vaizdais, tokiais kaip nuotraukos, atvirukai ir meno kūriniai, viešosios erdvės paminklai ir memorialinio paveldo materialieji artefaktai. Geras pavyzdys būtų kapo paminklas, darniai jungiantis

epochos liaudies meninę (formos išraiška) ir žodinę (epitafija) kultūrą.

Tradicinio pašto atviruko ištakos siejamos su Europos šalių kariuomenių atvirlaiškiais, kurių pradžia laikomi 1869 m. Nuo 1870–1871 m. jie pradedami iliustruoti, labai išpopuliarėjo ir tapo komercijos objektu. Parodos rengėjas užsienyje įsigijo keletą Europos šalių ankstyvųjų atvirlaiškių. Nustebins galbūt tai, kad jų kaina labai maža. Taip yra dėl to, kad šio paveldo išliko nepaprastai daug. Nepriklausomybės neturėjusioje Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje funkcionavo to meto imperinių valstybių – Rusijos ir Vokietijos – pašto atvirukai. Nuo XX a. pradžios jie organizacijų bei asmenų iniciatyva leidžiami ir su lietuviškais užrašais.

Parodos autorius atvirukus pradėjo kaupti 1970 m. kartu su Klaipėdos krašto kaimuose renkamomis senosiomis knygomis, nuotraukomis ir dokumentais. Tai buvo susiję su VU profesoriaus (tuo metu dar docento) Vlado Žuko raginimu gilintis į Mažosios Lietuvos lietuvių rankraštinį ir spausdintinį paveldą. Pirmieji bandymai buvo kursiniai darbai, pranešimai VU Studentų mokslinės draugijos konferencijose, diplominis darbas. Plečiant tyrimus buvo atkreiptas dėmesys ir į Mažosios Lietuvos

lietuvių ypač pamėgtus religinio ir pasaulietinio siužeto spausdintinius sienos paveikslus, tarmiškai vadintus bilderukais (vok. *Bild* – paveikslas). To krašto gyventojų ypač mėgti kariškos tematikos vaizdai, nes Prūsijos kariuomenėje lietuviai buvo vertinami dėl geros žirgų priežiūros ir mokėjimo kautis raiti. Kai Prūsija 1871 m. triuškinio Prancūziją, lietuviai jodinėjo po Paryžių.

Ikonografijos rinkinio autoriaus pirmosios atvirukų kolekcionavimo – filokartijos – kultūros pamokos gautos bendraujant su vokiečių antikvarais ir lietuvių kolekcininkais. Dirbdamas Berlyno ir Leipcigo bibliotekose bei archyvuose, atrasdavo galimybių aplankyti miestų antikvariatų, šeštadieninius prekeivių paviljonus krantinėje ties garsiuoju Pergamo muziejumi. Vokietijos Demokratinės Respublikos gyvavimo laikais buvusios Rytų Prūsijos (Mažosios Lietuvos pavadinimo vokiečiai nežinojo) atvirukai kainavo nebrangiai. Šiandien tokia prekyba persikėlė į internetinę erdvę, o lituanistinių atvirukų kaina išaugo šimteriopai. Nepriklausomoje Lietuvoje antikvarinių atvirukų šaltiniai socialinėje aplinkoje yra beveik išsekę, perpardavinėtojai daugiausia siūlo iš užsienio kiek pigiau įsigytų atvirukų.

Pačios didžiausios lietuvių ikonografijos – atvirukų ir nuotraukų – kolekcijos skaičiuojamos dešimtimis tūkstančių. Vieną tokių sukūrė kaunietis Henrikas Grinevičius. Akademikas Algimantas Miškinis (1929–2015) apie 24 000 urbanistinės tematikos atvirukų ir nuotraukų padovanojo Lietuvos nacionaliniam muziejui. Tačiau kolekcijų vertę lemia ne vien dydis, bet ir temos unikalumas bei jos

pristatymo išsamumas. Labai vertingą Mažosios Lietuvos atvirukų kolekciją sukūrė Šilutės verslininkas ir politikas Saulius Stankevičius. Šiuo požiūriu parodos autorius dar neturi kuo didžiuotis. Jo kolekcijos tematika orientuota į Mažosios Lietuvos kultūrą. Ji atspindima kraštovaizdžio ir urbanistikos, asmenų, organizacijų, renginių, istorinių vietų, įvykių ir kitokių vaizdų atvirukais bei nuotraukomis, spausdintiniais paveikslais, žemėlapiais, meno kūriniiais. Ypač vertinami atvirukai su lietuviškais laiškais. Tokių, rašytų iki XX a. pradžios, pasitaiko retai, parodoje matomo atviruko (Priekulės vinjetės) laiškelis pažymėtas 1899 m. data.

Parodoje eksponuotos kolekcijos seniausi atvirukai siekia 1897 metus. Jie datuojami pagal pašto antspaudų ir laiškelių datas. Tačiau dauguma atvirukų tokių duomenų neturi, todėl datuojant remiamasi apipavidalinimo forma, leidėjų ir leidyklų veiklos trukmės, kartono ir spaudos kokybės duomenimis.

Parodoje temos formuotos atsižvelgiant į kolekcijos kūrėjo prioritetus. Pirmenybė skiriama krašto lietuviškajai etnografijai, lietuvių kultūros ir politikos veikėjams, miestams, įėjusiems į Mažosios Lietuvos istoriją, reikšmingiems visai lietuvių raštijai, literatūrai ir kultūrai. Atsižvelgiant į laikmenų materialinę formą ekspozicija skirstoma į atvirukų ir nuotraukų dalis. Parodą rengti talkino VU bibliotekos Rankraščių skyriaus darbuotoja, klaipėdietė Laura Molytė.

Parengta iš akad. Domo Kauno, ikonografijos kolekcijos kūrėjo, parodos pristatymo

Baltijos šalių ir jų kaimynių intelektualio bendradarbiavimo forumas

Gegužės 2–3 d. Vilniuje, Lietuvos mokslų akademijoje įvyko tarptautinė XVI Baltijos intelektualio bendradarbiavimo konferencija „Genai: iš praeities į ateitį“. Ji tęsia trijų Baltijos valstybių mokslinio bendradarbiavimo tradiciją, pradėjusią formuotis dar XX a. pirmoje pusėje. Konferencijoje buvo pristatyti tarptautinį pripažinimą turinčių mokslininkų ne tik iš Baltijos šalių, bet ir Vokietijos, Suomijos intensyviai plėtojami genetiniai ir

genominiai tyrimai bei jų taikymai. Pirmoji konferencijos diena buvo skirta augalijos genetikai ir genomikai, medicininei genetikai bei populiaciniams žmogaus genomo tyrimams. Antrąją konferencijos dieną šeši pranešėjai iš Lietuvos aptarė Lietuvos ir Baltijos šalių gyventojų etnogenezės klausimus, susiedami naujausius istorinius, archeologinius, kalbinius ir genominius tyrimų duomenis.

Pagal tradiciją konferencijoje už intelektualų Baltijos šalių ryšių plėtojimą mokslininkai ir intelektualai apdovanojami Baltijos mokslų akademijų medaliu ir diplomu. Šiomet apdovanojimus pelnė: Estijos genetikė prof. Maris Lan (Maris Laan) – už didelį indėlį Estijai, Latvijai ir Lietuvai bendradarbiaujant pagrindinės ir klinikinės reprodukcinės genetikos srityje; Latvijos genetikas prof. Isakas Rašalis (Isaak Rashal) – už esminius genetikos tyrimus ir svarbų pedagoginį bei organizacinį indėlį plėtojant ir stiprinant fundamentinius bei taikomuosius augalų genetikos tyrimus Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje; Lietuvos genetikas

prof. Vaidutis Kučinskas – už novatoriškus su Latvijos ir Estijos mokslininkais atliktų tyrimų rezultatus, leidusius interpretuoti baltų kilmę bei nustatyti jų genetinę įvairovę ir panašumus.

Latvijos, Estijos, Suomijos, Lenkijos ir Hamburgo mokslų akademijoms skirti atminimo medaliai „Lietuvos mokslų akademija“ už akademijų bendradarbiavimo puoselėjimą įteikti dalyvavusiems jų vadovams ir atstovams.

Konferencijas rengiančių Baltijos šalių mokslų akademijų prezidentai Tarmas Somerė (Tarmo Soomere, Estija), Ojaras Sparytis (Ojārs Spārītis, Latvija), Jūras Banys (Lietuva) nutarė ir ateityje skatinti šių konferencijų mokslinės tematikos aktualumą. Kita Baltijos šalių intelektualinio bendradarbiavimo konferencija turėtų vykti Taline 2021 metais, ji greičiausiai bus skirta technikos mokslams.

Dr. Alina Urnikytė, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto jaunesnioji mokslo darbuotoja, dr. Andrius Bernotas, LMA Organizacinio skyriaus vadovas

Žmogaus ir gamtos sauga

Gegužės 8–10 d. Vytauto Didžiojo universitetas (VDU), LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Žemės ūkio ir aplinkos inžinerijos mokslų sekcija kartu su Žemės ūkio ministerija organizavo 25-ąją tarptautinę mokslinę-praktinę konferenciją „Žmogaus ir gamtos sauga 2019“, pažymėdami pasaulines Sveikatos, Aplinkos apsaugos bei Darbuotojų saugos ir sveikatos dienas.

Konferencijos tikslas – skelbti tarpusavyje susietų žmogaus saugos ir sveikatos, technologijų plėtros bei gamtos apsaugos tyrimų rezultatus sudarant galimybę mokslininkams (ypač jauniems tyrėjams) skleisti juos ne tik tarp mokslininkų ir studentų, bet ir tarp ūkininkų, žemės ir miškų ūkio ar kitų sričių specialistų, populiarinti žmonių saugos bei gamtos apsaugos nuostatas.

Konferencijos pranešimai skaityti keturiose sekcijose: Ergonomika, profesinė sauga, aplinkos apsaugos inžinerija; Tausojančios gamybos ir perdirbimo technologijos; Aplinka ir sveikata; Ekologija, darni miškininkystė. Renginiai vyko ne tik VDU Žemės ūkio akademijoje, bet ir VDU

Botanikos sode, kur daugiausiai dėmesio skirta vaistinių augalų tyrimams. Trečiąją konferencijos dieną buvo nagrinėta rekreacijos ir miškininkystės darna saugomose teritorijose ir aplankytas Dzūkijos nacionalinis parkas bei Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas. Per tris dienas buvo pristatyta daugiau kaip šimtas pranešimų ergonomikos, profesinės saugos, aplinkos apsaugos inžinerijos, tausojančios gamybos ir perdirbimo technologijų, aplinkos ir sveikatos, rekreacijos, ekologijos ir darnios miškininkystės, tiksliojo ir tvaraus ūkininkavimo ir kitomis temomis. Pranešėjai pažymėjo, kad ateities žemės ūkyje gali būti perspektyvūs vadinamieji daugiakomponentiniai pasėliai, kuriuose vienu metu auga kelių įvairių rūšių augalai. Jie skirtingai veikia dirvą, kompensuoja vienas kito poveikį. Mokslininkų, siekiančių tokius pasėlius įdiegti ūkiuose, uždavinys – sukurti jiems tinkamas auginimo technologijas.

LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus informacija

Sveikas ir inovatyvus maistas kasdieniam stalui

LSMU VA studentei Agnei Rasovaitei LMA ŽŪMMS diplomą už inovatyviausio 2019 m. produkto sukūrimą teikia LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius (centre) ir akademikai Antanas Sederevičius bei Henrikas Žilinskas (dešinėje).
www.lma.lt nuotr.

Gegužės 14 d. LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius (ŽŪMMS) kartu su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) Veterinarijos akademijos (VA) Maisto saugos ir kokybės katedra organizavo renginį „Maisto šventė“. Tai jau septintasis, kasmetinis mokslo šviečiamasis renginys, kurį šįmet sudarė seminaras „Mitybos iššūkis – sveika mityba kasdien“ ir demonstracinė-degustacinė maisto konferencijos dalyvių sukurtų produktų paroda.

Renginio tikslas – išgirsti naujausias mokslo žinias, skatinti naujų inovatyvių maisto produktų kūrimą, tobulinti jų gamybos technologijas ir supažindinti visuomenę su mokslo naujovėmis. Pranešimuose pristatytos maisto taršos, sveiko ir saugaus maisto gamybos, inovatyvių maisto produktų kūrimo sričių mokslo naujovės.

LSMU Veterinarijos fakulteto Maisto saugos ir kokybės katedros prof. Loreta Šernienė supažindino su mitybos ypatumais žaliavalgių ekokaime, pažymėdama, kad jo gyventojai suvartoja žymiai daugiau daržovių, gyvulinius baltymus keičia augaliniais baltymais. LSMU Visuomenės sveikatos fakulteto Aplinkos ir darbo medicinos katedros lektorė Gintarė Kalinienė aptarė geriamojo vandens reikšmę žmogaus sveikatai. Nacionalinio

maisto ir veterinarinės rizikos vertinimo instituto Maisto rizikos vertinimo skyriaus patarėja Vaida Žeimienė pristatė tyrimus, vykdomus siekiant nustatyti cheminius teršalus maiste ir jų riziką sveikatai. Ji pažymėjo, kad maisto produktuose gali būti randami įvairių teršalų – sunkiųjų metalų, pesticidų, nitratų, hormonų ir antibiotikų – likučiai. LSMU Visuomenės sveikatos fakulteto Profilaktinės medicinos katedros doc. Vilma Kriaucionienė aptarė antsvorio ir nutukimo paplitimą bei galimas priežastis. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Maisto skyriaus vyriausioji specialistė-valstybinė maisto produktų inspektorė Skirmantė Ambrazienė kalbėjo apie pakuotes ir kitus gaminius, skirtus liestis su maistu: jų tinkamumą, saugą, atitiktį keliamiems reikalavimams.

Renginį sveikinimo žodžiu pradėjo LSMU VA kancleris prof. Mindaugas Malakauskas. Jis skatino studentus bei kitus renginio svečius ir dalyvius siekti naujų žinių, kurti naujus produktus, tobulinti jų gamybos technologijas ir platinti jas visuomenei.

LMA viceprezidentas, ŽŪMMS pirmininkas Zenonas Dabkevičius, sveikindamas renginio dalyvius, pasidžiaugė glaudžiu studentų, moksleivių,

mokslininkų ir verslo partnerių bendradarbiavimu gvildenant labai svarbią maisto stokos, saugos ir kokybės problemą pasaulyje. Renginio dalyviams taip pat pasveikino LSMU VA dekanė prof. Vita Riškevičienė.

LMA ŽŪMMS šventės dalyviams įsteigė išskirtinę nominaciją „Inovatyviausias 2019 m. produktas“. Komisija, kurią sudarė akademikai Z. Dabkevičius, Antanas Sederevičius, Vidmantas Bižokas, Henrikas Žilinskas, kancleris M. Malakauskas bei prof. L. Šernienė atrinko inovatyviausią 2019 metų produktą, kuris buvo sukurtas jo gamybai naudojant pieno perdirbimo metu likusias žaliavas. LMA

diplomas ir atminimo dovana buvo įteikta LSMU VA studentei Agnei Rasovaitei už išrūginių pieno baltymų naudojimą maisto produkto gamyboje. Taip pat LMA skatinamosiomis dovanomis (knygomis) apdovanotos LSMU VA Veterinarinės maisto saugos studijų programos magistrantės Greta Nemaniūtė, Gema Nairanauskaitė ir Loreta Česaitytė už apelsininių guminukų technologijos ir dizaino sukūrimą.

Ragaudami sukurtus maisto produktus, šventės dalyviai slapto balsavimu išrinko skaniausio ir išradingiausio produkto nominantus.

Akad. Antanas Sederevičius

Inovatyvios augalininkystės technologijos

Konferencijos dalyviai susipažįsta su sodo augalų auginimo technologijomis. Kalba LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės instituto mokslo darbuotojas dr. Darius Kviklys

Gegužės 14 d. Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centro (LAMMC) Sodininkystės ir daržininkystės institute (Kauno r., Babtai) įvyko konferencija „Augalininkystės produkcijos perdirbimas. Naujovės ir iššūkiai“ ir kasmet rengiama sodų žydėjimo šventė. Konferenciją organizavo LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus (ŽŪMMS) Agronomijos mokslų sekcija ir Maisto kokybės ir saugos komisija bei LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės institutas.

Atidarydami konferenciją ŽŪMMS Agronomijos mokslų sekcijos pirmininkas akad. Vidmantas Stanys, LMA viceprezidentas, ŽŪMMS pirmininkas Zenonas Dabkevičius, LAMMC direktorius Gintaras Brazauskas pažymėjo, kad pasaulyje didėja žmonių skaičius, Vakarų Europos valstybių gyventojai sensta, mažėja darbingų žmonių, galinčių aprūpinti maistu sparčiai augantį Afrikos, Azijos šalyse žmonių skaičių. Klimato kaita, dirvožemio degradacija

mažina maisto žaliavų gamybą, todėl labai svarbu kuo racionaliau naudoti ir antrines maisto žaliavas. Mokslo reikšmė labai svarbi sprendžiant šiuos klausimus bei kuriant aukštos pridėtinės vertės produktus.

Pranešėjas akad. Pranas Viškelis (LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės institutas), aptardamas inovatyvias vaisių ir daržovių perdirbimo technologijas, pažymėjo vaisių ir daržovių reikšmę bei jų poveikį sveikatai. Bendradarbiaujant su verslu, taikant mokslo rezultatus kuriamos inovatyvios, beatliekinės vaisių ir daržovių perdirbimo technologijos.

Prof. Valdas Jakštas (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas) kalbėjo apie nutraceutiką (biologiškai aktyvių maisto papildų ir funkcinio maisto) reikšmę žmogaus sveikatai, apžvelgė jų paskirtį, skirtumus, ypatumus, pažymėdamas, kad kartais nutraceutikų efektai ir poveikis sveikatai yra geresni negu kai kurių vaistų. Visuomenė dėl šiuolaikinio gyvenimo būdo susiduria su sveikatos problemomis, kurių dalį galima išspręsti tinkama mityba, todėl vartotojai ieško natūralių, sveikų produktų.

Dr. Ramunė Bobinaitė (LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės institutas) aptarė uogų ir jų šaltinių perdirbimo produktų platesnį naudojimą funkcinio maisto, naujų, sveiko maisto produktų gamybai. Pabrėžė, kad maisto pramonėje daugiau būtų naudojami augaliniai baltymų jais keičiant gyvulinius baltymus. Bendradarbiaudami su verslu mokslininkai sukūrė padidintos biologinės vertės produktus, plačiai naudojant uogų išspaudas ir kitas antrines žaliavas.

Pasibaigus konferencijai, aplankyti LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės instituto sodai, susipažinta su pažangiomis vaismedžių auginimo technologijomis, kurias pristatė instituto mokslininkai dr. Darius Kviklys ir dr. Nobertas Ūselis. Jie apgailestavo dėl šalnų padarytų nuostolių sodams bei daržams ir pažymėjo, kad tai turės didelę įtaką sodų derliui – manoma, kad šalnos sunaikino apie 90 proc. sodų derliaus. Šalnos taip pat labai pakenkė LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės instituto bandymų laukams.

LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus informacija

Fizikai ir „Pramonė 4.0“

Iš kairės: akad. Gintautas Tamulaitis, dr. Vytautas Bučinskas, LMA MFChMS pirmininkas Leonas Valkūnas

Gegužės 15 d. LMA įvyko LMA Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus organizuotas susirinkimas-diskusija „Kaip fizikai turėtų reaguoti į revoliuciją „Pramonė 4.0“. Įžangos žodį tarė skyriaus

pirmininkas Leonas Valkūnas. Pranešime „Kas slepiasi po lozungu *Pramonė 4.0*?“ Vilniaus Gedimino technikos universiteto Mechatronikos, robotikos ir skaitmeninės gamybos katedros vedėjas prof.

Vytautas Bučinskas supažindino su „Pramonės 4.0“ koncepcija, pobūdžiu ir aprėptimi. Po pranešimo vykusią diskusiją vedė akad. Gintautas Tamulaitis. Diskusijose prieita nuomonės, kad „Pramonės 4.0“ lyginimas su Pirmąja ir Antrąja (technologine) pramonės revoliucijomis yra šiek tiek dirbtinis, nors galima tikėtis spartaus ir didelio gamybos našumo augimo ir jo socialinių padarinių. Aptariant jos specifiką Europoje ir JAV, buvo pavišintas ir MA

užsienio nario prof. Michaelo Šuro (Michael Shur) požiūris „Pramonę 4.0“ traktuoti kaip plačios ap-
rėpties paradigmą, skirtingais tempais evoliuciškai besiskverbiančią skirtingose pramonės šakose ir įmonėse. Aptarti pavyzdžiai, kaip fizikai gali orientuotis į atskirus šios paradigmos komponentus, priminta, kad svarbu ją pabrėžti studentams ir jauniems tyrėjams.

Akad. Gintautas Tamulaitis

Paukščių migracijos magijos pakerėtas

Akad. Mečislovas Žalakevičius. Vikos Petrikaitės nuotr.

Gegužės 23 d. LMA Vrublevskių bibliotekoje atidaryta paroda „Paukščių migracijos magijos pakerėtas“, skirta ornitologo, ekologo akademiko habilit. dr. Mečislovo Žalakevičiaus 70-mečiui.

M. Žalakevičius – ornitologas, paukščių migracijų tyrėjas, originalios paukščių migracijos valdymo teorijos kūrėjas, pasaulyje naujos mokslo šakos – klimato kaitos ornitologijos – pradininkas. 1996 m. akademikui skirta Lietuvos mokslo premija, 2007 m. – LMA Tado Ivanausko premija. 2019 m. vasario 27 d. LMA surengtose tradicinėse kalbos

puoselėtojų pagerbimo iškilmėse M. Žalakevičiui ir Irenai Žalakevičienei įteikti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos apdovanojimai už „Paukščių pavadinimų žodyno“ sudarymą.

Akad. M. Žalakevičius parašė ir išleido daugiau kaip 70 mokslo monografijų, knygų, straipsnių rinkinių ir kitų leidinių, yra žodynų autorius ir bendraautoris, paskelbė per 200 mokslo darbų anglų, vokiečių, rusų ir lietuvių kalbomis. Akademikas skaitė mokslinius pranešimus Vokietijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose,

Vengrijoje, Rusijoje, Senegale, Brazilijoje, Latvijoje, Estijoje, Slovakijoje, Ukrainoje, Kazachstane ir kitur.

M. Žalakevičius 1996 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu ekspertu, 2000 m. – LMA nariu korespondentu, o 2011 m. tapo LMA tikruoju nariu, akademiku. Net 48-erius metus akademikas dirbo vienoje įstaigoje, tiesa, jos pavadinimai vis keitėsi: LMA Zoologijos ir parazitologijos institutas, Ekologijos institutas, Gamtos tyrimų centras. 1978–1984 m. M. Žalakevičius buvo Aviacinės ornitologijos grupės vadovu, 1984–1992 m. – Ornitologijos laboratorijos vadovu, 1992–2003 m. – Ekologijos instituto direktoriaus pavaduotoju, 2003–2010 m. – Vilniaus universiteto Ekologijos instituto direktoriumi. 2009–2010 m. Ekologijos institutas, Geologijos ir geografijos institutas ir Botanikos institutas buvo sujungti į valstybinį mokslinių tyrimų institutą – Gamtos tyrimų centrą (GTC). 2010–2013 m. M. Žalakevičius ėjo šio centro direktoriaus pareigas, vadovavo Sausumos ekosistemų skyriui ir Paukščių ekologijos laboratorijai; nuo 2013 m. – mokslo darbuotojas ir GTC Paukščių ekologijos

laboratorijos vadovas, nuo 2018 m. – tos laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas.

2013 m. administracinį darbą iškeitė į mokslo ir mokslo populiarinimo veiklą rašymą. Viena po kitos pasirodė knygos: „Ornitologijos raida: nuo pirmųjų sieninių olų piešinių iki klimato kaitos ornitologijos“ (2013), „Paukščių migracija“ (2015), „100 klausimų apie klimato kaitą“ (su Arūnu Bukančiu, Justu Kažiu, Egidijumi Rimkumi, 2017), „Klimato kaitos ornitologija“ (2017). „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“ publikavo per 60 straipsnių.

Jubiliejaus proga akad. M. Žalakevičių sveikino, jo mokslinės ir mokslo organizacinės veiklos pasiekimus apžvelgė LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas Vaidutis Kučinskas, GTC direktorius Vincas Būda, GTC Paukščių ekologijos laboratorijos vadovas Mindaugas Dagys, kiti kolegos ir bendradarbiai.

Dr. Jadvyga Olechnovičienė,
LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus
mokslinė sekretorė

„Europos horizonto“ programa

Birželio 3 d. LMA įvyko Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus susirinkimas-diskusija „Programos „Europos horizontas“ perspektyvos ir tyrimų misijos“. Susirinkimą pradėjo skyriaus pirmininkas Leonas Valkūnas. Nuolatinės Lietuvos atstovybės Europos Sąjungoje atašė dr. Aistė Vilkanauskytė papasakojo, kad Europos Komisija baigia derinti Europos Sąjungos mokslinius tyrimus ir inovacijas 2021–2027 m. koordinuojančią programą „Europos horizontas“ (angl. *Horizon Europe*), kuriai planuojama skirti beveik 100 mlrd. eurų. Programos tikslas – užtikrinti Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų lyderystę pasaulyje. Pranešėja apžvelgė numatomą Programos struktūrą, finansavimo priemones, akcentuodama Programos naujoves ir naujas galimybes Lietuvos mokslininkams bei inovatoriams. Didžiausios naujovės – Europos

inovacijų tarybos sukūrimas, mokslinių tyrimų ir inovacijų misijų suformulavimas ir parengimas, inovacijų potencialo didinimas, atvirojo mokslo principo taikymas. Pabrėžta, kad atsiliekančios Europos Sąjungos šalys (tarp jų ir Lietuva) turėtų aktyviau dalyvauti tikslinėse plėtros (*widening*) priemonėse, kurioms numatoma skirti dvigubai daugiau lėšų, negu buvo „Horizonto 2020“ programoje. Turėtų būti daugiau teikiama paraiškų.

Diskusiją vedė akad. Ričardas Makuška. Dalyvavo LMA nariai: Eugenijus Butkus, Juozas Vidmantis Vaitkus, L. Valkūnas, R. Makuška ir dr. A. Vilkanauskytė. Akad. E. Butkus apžvelgė Lietuvos dalyvavimo europiniuose projektuose rodiklius, kurie nėra džiuginantys: teikiama palyginti mažai paraiškų, dar mažiau jų gauna finansavimą. Dalyvavimas „Europos horizonto“ programoje svarbus daugeliu

aspektų: pritraukiant lėšas moksliniais tyrimams ir inovacijoms; ugdant platesnio akiračio mokslinius, jiems suteikiant naujų kompetencijų; sudarant galimybes atlikti tarpdalykinius tyrimus; lengviau diegiant inovacijas. Pasibaigus Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramai, dalyvavimas „Europos horizonto“ programoje taps dar svarbesnis, nes per ministerijas skiriamas biudžetinis finansavimas yra nepakankamas, kad užtikrintų mokslinių tyrimų vystymąsi. Būtina skatinti aktyvesnį mokslininkų ir institucijų įsitraukimą į „Europos horizonto“ priemones, aktyviai dalyvauti kuriant ir įgyvendinant mokslinių tyrimų misijas.

LMA siūlymai dėl mokslinių tyrimų perspektyvos ir dalyvavimo „Europos horizonto“ programoje: inicijuoti kreipimąsi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę dėl didesnio mokslinių tyrimų finansavimo; pateikti siūlymus dėl mokslinės veiklos kokybinio vertinimo kriterijų; dėl aukščiausio lygio (*excellence*) mokslinių tyrimų centrų įteisinimo; dėl mokslininkų ir institucijų, parengusių finansuotinus „Europos horizonto“ projektus, skatinimo.

Akad. Ričardas Makuška,
LMA Matematikos,
fizikos ir chemijos mokslų skyriaus
Chemijos sekcijos pirmininkas

Šilutės rajono savivaldybės diena

Iš kairės: Šilutės r. administracijos direktorius Virgilijus Pozingis, LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, akad. Jūratė Kriauciūnienė, Šilutės r. savivaldybės meras Vytautas Laurinaitis ir LMA prezidentas Jūras Banys

Birželio 20 d. LMA įvyko Šilutės rajono savivaldybės diena. LMA prezidentas Jūras Banys, pradėdamas susirinkimą, trumpai priminė, kad Lietuvos mokslų akademija yra ekspertinė institucija, teikianti siūlymus įvairioms valstybės institucijoms svarbiais šaliai klausimais. Be to, daug dėmesio skiriama ir visuomenės švietimui.

Šilutės r. savivaldybės meras Vytautas Laurinaitis pasidžiaugė, kad savivaldybė turi tokį patikimą partnerį kaip LMA, su kuria sutartis pasirašyta 2010 metais. „Problemų metams bėgant nemažėja, todėl norėtusi dar labiau sutelkti jėgas su Akademija ir jos nariais“, – pažymėjo meras. Susirinkimui pirmininkaujantis LMA viceprezidentas Zenonas

Dabkevičius informavo, kad LMA yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartis su dešimčia Lietuvos savivaldybių. Derinant renginio programą buvo nuspręsta šįkart kalbėti apie potvynių suvaldymą, žuvininkystę ir kitus klausimus. Renginyje dalyvavo LMA Vandens tarybos nariai, su kuriais Šilutė, viceprezidento nuomone, ir galėtų bendradarbiauti.

Puikiai žinoma, kad Šilutės ir regiono gyventojai nuolat kenčia nuo potvynių. Nenuostabu, kad kartu su mokslininkais ieškoma būdų, kaip kuo efektyviau apsisaugoti nuo gamtos stichijos. Todėl ir šiame renginyje vyravo pranešimai apie racionalius būdus, technines priemones, mažinančias potvynių keliamas grėsmes ir gerinančias

gyvenamosios aplinkos ir ūkinės veiklos sąlygas Nemuno deltoje.

Šilutės r. savivaldybės administracijos Kaimo reikalų skyriaus vedėjas Povilas Budvytis kalbėjo apie Šilutės r. žemės ūkio būklę, melioracijos ir Nemuno žemupio polderių sistemų naudojimo patirtį ir problemas. Akcentuota, kad daugelio problemų priežastis – nėra balanso tarp žmonių veiklos ir siekio išsaugoti gamtą.

Lietuvos energetikos instituto Hidrologijos laboratorijos vadovė, vyriausioji mokslo darbuotoja akad. Jūratė Kriaučiūnienė (pranešimo bendraautoris Hidrologijos laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Darius Jakimavičius) įvertino Nemuno vandens nuotėkio kaitą klimato kaitos sąlygomis. Pastebėta, kad viena esminių kasmet didėjančių potvynių priežasčių – didelis sąnašų kiekis upėse, dėl ko vandeniui sunku ištekėti ir pasiekti marias.

Apie Nemuno deltos darnaus vystymo aspektus pranešimą perskaitė Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos Vandens išteklių inžinerijos instituto docentas dr. Antanas Dumbrasukas. Jo manymu, daug problemų kyla ir dėl menkos darbo kultūros, žinių stokos. Reikia aktyviau taikyti inovatyvius metodus. Pavyzdžiui, tokius kaip juostinė žemdirbystė, taip pat specialią techniką siekiant sumažinti dirvos eroziją, išvengti vandens kaupimosi laukuose. Potvynių prognozės neveikia, nes būtina vertinti vietos sąlygas. Vienintelė išeitis, pranešėjo manymu, – sukurti Pamaro krašto darnaus vystymo lokalų modelį.

Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto Žuvų ekologijos laboratorijos vadovas, vyriausiasis

mokslo darbuotojas dr. Linas Ložys supažindino su Šilutės rajono vandenų ekologine būkle ir žuvų ištekliais. Autoriaus manymu, sugaunamos žuvies kiekis Kuršių mariose pastaraisiais metais stabilizavosi, tačiau dėl marių vandens temperatūros kilimo sparčiai mažėja vėsesniame vandenyje gyvenančių žuvų (ypač stintelių) ir daugėja šilumamėgių.

Diskusijose, kurioje dalyvavo Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus pavaduotoja Aldona Marginienė, akad. Mečislovas Žalakevičius, akad. Vincas Būda, LMA Vandens tarybos pirmininkas akad. Arvydas Povilaitis, Šilutės r. savivaldybės specialistai, buvo pritarta mintims, kad reikia neatsilikti nuo pažangos, mąstyti inovatyviai. Pavyzdžiui, naudoti plokščiadugnius laivus laivybai, diegti modernias drenažo sistemas. Ir svarbiausia – prižiūrėti vandentvarkos sistemas, išvalyti upes ir deltą nuo sąnašų, nes žuvis jau nebegali įplaukti į nerštavietes. Prieita prie nuomonės, kad susitikime aptartos vandentvarkos problemos jau senokai žinomos, žinomi ir jų sprendimo būdai. Dabar būtina išsiaiškinti, kaip pagaliau jas pradėti spręsti. Juk norima, kad Pamaro apsaugos nuo potvynių sistemos gerai veiktų, būtų aplinkai nekenksmingos ir naudingos žmogui, krašto ekonomikai. Nutarta parengti rezoliuciją, kuri būtų teikiama Aplinkos ministerijai ir kitoms atsakingoms institucijoms.

LMA didžiojoje konferencijų salėje buvo eksponuojama Šilutės Fridricho Bajoraičio viešosios bibliotekos paroda „Šilutė. Potvynis. Žmonės“.

Dr. Rolandas Maskoliūnas,

LMA vyr. specialistas ryšiams su visuomene

LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

Balandžio 18 d. LMA įvyko renginys iš ciklo „Įžymių žmonių portretai“, skirtas prozininko, dramaturgo, publicisto Juozo Baltušio (1909–1991) asmenybei atskleisti jo 110-ųjų gimimo metinių proga. Lietuvos rašytojų sąjungos (LRS) leidykla ir LMA „Mokslininkų rūmų“ bei Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriai sukvietė į knygos „Juozas Baltušis. Vietoj dienoraščio. I tomas. 1970–1975“ sutiktuves.

J. Baltušio kūryba turi neginčijamą vertę, tačiau jo Atgimimo metais išsakytos mintys daugelio

buvo smerkiamos. „Praėjus 25 metams po rašytojo mirties, pildant jo paties testamentinę vailią, atsirado galimybė peržiūrėti rašytojo paveldą, saugomą Lietuvos literatūros ir meno archyve. Paaikškėjo, kad J. Baltušis nuo 1970 m. beveik iki pat mirties rašė dienoraštį. Šie užrašai padeda ne tik atkurti kūrėjo ambicijas, tekstų genezę, bet ir atskleidžia jo šeimos santykių dramą. Tai unikalus praėjusios epochos dokumentas“, – sakė knygos sudarytojas Antanas Šimkus. Į renginį atvykusi iš

Iš kairės: kino režisierius Gytis Lukšas, knygos „Juozas Baltušis. Vietoj dienoraščio. I tomas. 1970–1975“ sudarytojas Antanas Šimkus, akad. Viktorija Daujotytė-Pakerienė, literatūrologas Valentinas Sventickas, rašytojo duktė Rita Baltušytė, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Česlovas Juršėnas

Australijos rašytojo duktė Rita Baltušytė dėkojo sudarytojui ir LRS leidyklai už didžiulį darbą įamžinant jos Tėvo atminimą – dienoraščių išleidimą. Renginį vedęs literatūrologas Valentinas Sventickas apibūdino J. Baltušio kūrybą, pažymėdamas, kad šioje knygoje tikrai įdomūs rašytojo sutiktų literatūros žmonių vertinimai, literatūrinių, kultūrinių, visuomeninių įvykių registras ir interpretacija. Apie rašytojo įvairialypę asmenybę, jo santykius su kuriančiomis moterimis, kolegomis, apie meninę kūrybą išsamiai kalbėjo akad. Viktorija Daujotytė-Pakerienė. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Česlovas Juršėnas papasakojo apie J. Baltušio visuomeninę, politinę veiklą, pabrėždamas, kad šie dienoraščiai yra tarsi visos epochos atspindys. Signataras kalbėjo, kad nežiūrint visų vidinių prieštaravimų, menininkas visuomet išsaugo pagrindinę ir neatskiriama savybę – savo sąžinę. Jai ir tik jai jis paklūsta be mažiausių išlygų, ir ji diktuoja jo poelgius. Renginį žaismingai pajavairino kino režisierius Gytis Lukšas. Retsykiais pamėgdžiodamas rašytojo kalbėseną, jis pasako, kaip buvo statomas meninis filmas „Virtu ažuolai“, sukurtas pagal to paties pavadinimo J. Baltušio novelę, kaip jie kartu važinėjo po Lietuvą į susitikimus su miestų ir miestelių gyventojais. Režisierius šiltai prisiminė Lietuvos teatro legendą, J. Baltušio žmoną Moniką Mironaitę. Renginio pabaigoje buvo parodyti režisieriaus Rimtauto Šilinio filmo apie rašytoją fragmentai.

Balandžio 23 d. LMA įvyko akad. Giedriaus Kuprevičiaus jubiliejinis koncertas „75 neakademinės minutės su kompozitoriumi Giedriumi Kuprevičiumi“, kurio programoje – kamerinė muzika,

dokumentika ekrane ir gyvas pokalbis apie kūrybą, laikmetį ir meno svarbą posthumanistiniame pasaulyje. Kompozitoriui G. Kuprevičiui tal kino styginių kvartetas „Mėnulio keturi“ – Indrė Andrikonytė (I smuikas), Paulina Daukšytė (II smuikas), Ugnė Gaučaitė (altas), Ana Čirkova (violončelė) – ir Jurgis Jarašius (vokalas). Buvo rodomas režisieriaus Roberto Verbos dokumentinis filmas „Maestro jaunesnysis“ (Lietuvos kino studija, 1973). Maestro jubiliejaus proga sveikino LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, Lietuvos kompozitorių sąjungos pirmininkas Mykolas Natalevičius, kompozitoriaus gerbėjai. Šį renginį skyrius organizavo kartu su Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriumi.

Gegužės 9 d. kartu su Vilniaus Balio Dvariono dešimtmete muzikos mokykla surengtas koncertas „Motule mano, širdele mano“, skirtas Motinos dienai. Dainavo mokytojos Laimos Domikaitės vokalo klasės mokiniai. Jiems akompanavo mokytoja Vaiva Blažienė. Šių puikių pedagogių auklėtinės pelno laurus tarptautiniuose konkursuose. Koncerte dalyvavo net keturios tarptautinių jaunųjų vokalistų konkursų laureatės: Julija Vaitoškaitė, pelniusi I vietą konkurse Romoje, Rugilė Klimaitytė ir Marija Gebrauskaitė – II vietos laureatės, o Laura Chodzkaitė – I premijos nugalėtoja Paryžiuje. Programoje skambėjo kompozitorių – Wolfgango Amadeaus Mozarto, Georgo Friedricho Händelio, Antonio Vivaldi, Franzo Schuberto, Cezare Cezarini, Antonio Caldara, Leonido Abario, Juozo Pakalnio – kūriniai. Renginį vedė ir Jono Aisčio, Henriko Radausko, Marijos Katiliūtės (Lacrimos) eilės skaitė Aldona Daučiūnienė.

Skyrius tęsia renginių ciklą „Jaunoji akademija visuomenei“. Gegužės 10 d. dr. Olga Mastianica-Stankevič skaitė paskaitą Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijoje. Lektorė pristatė genealoginių ir istorinių tyrimų rezultatus apie pagrindinius 1863–1864 m. sukilimo vadus ir dalyvius. Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos absolventai buvo supažindinti su sukilimo vado Zigmanto Sierakausko (1826–1863) asmeninės biografijos, diplomatinės karjeros faktais, jo parengtais buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių valdymo pertvarkos projektais, karinių veiksmų vertinimais,

Z. Sierakausko tardymo ir teismo proceso eiga. Istorinis pasakojimas pildytas ištraukomis iš sukilimo dalyvių parodymų tardymo metu, iš Rusijos imperijos valdžios pareigūnų ir Z. Sierakausko žmonos Apolonijos atsiminimų.

Buvo tęsiamas renginių ciklas „Mokslo žinių dienos“. Per šį ketvirtį skyrius organizavo Vilniaus mokyklų ir gimnazijų moksleiviams 16 renginių: paskaitų, ekskursijų ir edukacinių programų.

Aldona Daučiūnienė,
skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė

sveikiname

Balandžio 4 d.
Sergejui Inge-Večtomovui
(Sergej Inge-Večtomov) – 80

Balandžio 8 d.
Giedriui Antanui
Kuprevičiui – 75

Balandžio 18 d.
Valdui Stanislovui
Laurinavičiui – 70

Balandžio 20 d.
Gintariui Kaklauskui – 60

Balandžio 21 d.
Domui Kaunui – 70

Balandžio 30 d.
Jurgiui Brėdikui – 90

Gegužės 12 d. Edmundui
Kazimierui Zavadskui – 75.
A. Jauniaus nuotr.

Gegužės 19 d.
Mečislovui Žalakevičiui – 70

Birželio 13 d.
Jurijui Glebai (Jurij Gleba) – 70

Birželio 17 d.
Antanui Buračiui – 80

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas
sveikina Akademikus ir linki kūrybingo gyvenimo,
sveikatos, daug giedrių ir laimingų dienų!

LMA Vrublevskių bibliotekoje

Prieš šimtą metų, kuriantis moderniai tautinei Lietuvos valstybei, buvo įsteigta ir Prezidento institucija. Šių metų balandžio 2 d. LMA Vrublevskių bibliotekoje (LMAVB) buvo atidaryta paroda „Lietuvos Prezidento institucijai – 100“. Sveikinimo kalbą sakė kadenciją baigęs Prezidentas Valdas Adamkus. Parodoje visuomenė galėjo pamatyti Lietuvos Respublikos prezidentūroje saugomų dokumentų kopijas, fotografijas ir originalius dokumentus iš LMAVB fondų. Paroda veikė iki gegužės 27 d.

Balandžio 4 d. bibliotekoje buvo organizuotas visuomenei aktualus renginys-diskusija „Reformatų

skveras Vilniuje: istorinė tiesa ir mūsų ryšys su lietuvių raštijos pradininkais“. Pokalbį inicijavo ir jam vadovavo senosios raštijos tyrėjas, LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas, savo mintimis dalijosi habil. dr. Ingė Lukšaitė, prof. dr. Dainora Pociūtė-Abukevičienė, skulptorė prof. Dalia Matulaitė, architektas prof. Jūras Balkevičius. Buvo pabrėžta Reformacijos reikšmė Lietuvos valstybingumo, kultūros, mokslo ir švietimo raidai ir priminti žymiausi Reformacijos Lietuvoje veikėjai. Susirinkusiems papasakotos paminklo statymo ir skvero atnaujinimo naujienos.

Parodos „100 Lietuvos Prezidento institucijai“ atidaryme. Iš kairės: akad. Albinas Kusta, akad. Zenonas Dabkevičius, akad. Jūras Banys, Prezidentas Valdas Adamkus, dr. Sigitas Narbutas, dr. Stasys Stačiokas, dr. Algimantas Kasparavičius, Rasa Sperskienė. Vikos Petrikaitės nuotr.

Bibliotekoje pristatytos dvi naujos knygos: kovo 20 d. Seimo nario, istoriko dr. Arvydo Anušausko naujausia knyga „Užmirštas desantas“, o balandžio 11 d. įvyko dr. Jolantos Širkaitės naujausios studijos „Vilniaus piešimo mokykla 1866–1915“ sutiktuovės. Knyga skirta XIX a. antrosios pusės – XX a. pradžios Vilniaus piešimo mokyklos veiklai, jos tūšai ir reikšmei nušviesti.

Publika buvo pakviesta klausytis keturių viešų paskaitų aktualiomis temomis. Velykos pasitiktos su kun. prof. teol. dr. Romualdu Dulskiū, neseniai pasirodžiusios knygos „Konfucijus ir Kristus“ autoriaus įžvalgomis apie Konfucijų ir Jėzų, aptariant šių fenomenų skirtingumą ir mokymų analogijas. Gegužės 15 d. viešą paskaitą „Lietuvos totorių istorinės ir kultūrinės sąsajos su Krymu“ skaitė Vilniaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkė doc. dr. Galina Miškinienė. Buvo pristatyta bibliotekoje eksponuojama paroda „Krymo totoriai fotografijose“ (XX a. pr.), skirta Krymo Liaudies Respublikos 100-osioms metinėms.

Pirmąkart biblioteka kartu su Lietuvos žurnalistų sąjunga ir Nacionaline žurnalistų kūrėjų asociacija

bendru renginiu minėjo gegužės 7 d. – Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną. Ta proga Lietuvos žurnalistų sąjunga, švenčianti 90-metį, įteikė bibliotekai dovaną – vienintelį rankraštinių knygos „Linkėjimai šimtmečiui. Autografų kolekcija“ egzempliorių. Renginio metu buvo pristatyta LMAVB Retų spaudinių skyriaus darbuotojos Aidos Grybienės parengta paroda „Cenzūros atspindžiai XX. a. lietuvių periodinėje spaudoje“.

Būtina paminėti visuomenės ir žiniasklaidos dėmesio sulaukusią parodą, eksponuotą balandžio 25 d. – birželio 21 d. T. Vrublevskio skaitikloje: Giunterių ir Tyzenhauzų palikuonės grafaitės Idalijos Giunterytės piešinius „Idalija Giunterytė (1813–1888): neregėti aristokratės piešiniai“ (parodos autorė Ingrida Pajedaitė). Ekspozicijoje buvo pristatytas LMAVB Rankraščių skyriuje saugomas mažai žinomas įspūdingos apimties dailės kūrinių rinkinys.

LMA Vrublevskių bibliotekos

Komunikacijos skyriaus informacija

Tai bent diena!

Birželio 11 d. Rygoje įvyko L'Oréal fondo kartu su UNESCO vykdomos moterų, atliekančių mokslinius tyrimus, skatinimo programos „Moterims moksle“ Baltijos šalyse stipendininkų apdovanojimai. Jaunos tyrėjos ne tik gauna 6000 eurų dydžio prizą, kurį gali naudoti kaip tinkamos, bet ir patenka į rampos šviesą, kurioje dar labiau išryškėja jų pasiekimai, jos sulaukia bendradarbiauti siekiančių kolegų bei puikių galimų mentorių dėmesio. Tą pabrėžė iškilnėse kalbėjusi dr. Urtė Neniškytė, 2017 m. tapusi pirmąja iš Lietuvos šios programos laureate, o šiemet joje pelnusi dar didesnę – visos Europos Tarptautinių kylančių talentų – apdovanojimą.

Latvijos universitete į didžiosios aulos sceną vieni po kitų kilo universiteto rektorius, L'Oréal ir UNESCO atstovai, programos Baltijos šalyse globėja šeštoji Latvijos Respublikos Prezidentė prof. Vaira Vykė-Freiberga, Latvijos švietimo ir mokslo ministrė, Baltijos šalių mokslų akademijų prezidentai, žiuri komisijų pirmininkai ir nariai, sveikinę šios programos, Latvijoje gyvuojančios jau 15 metų, sumanytojus ir steigėjus, jos laureates ir gyrę

merginas ir moteris, besirenkančias tyrėjų kelių tikslų, gamtos ir technikos mokslų srityse. Parodyti vaizdo reportažai apie 2019 m. laureačių tyrinėjimų ypatumus, kiekvienos jų motyvus rinktis mokslo kelią, laisvalaikio pomėgius. Septynioms šių metų L'Oréal Baltijos stipendijų laureatėms buvo įteikti diplomai ir baltų gėlių puokštės. Jos turėjo progą dalytis mintimis apie darbą ir jo įvertinimą, padėkoti už suteiktus apdovanojimus, atsakyti į gautus sveikinimus. Ankstesnių metų – nuo pat 2005-ųjų – laureatės taip pat buvo pakviestos į iškilnių sceną. Šventės pabaigoje – dalyvių ir laureačių fotosesija bei vaišės skanaujant puikų programos 15-ojo gimtadienio tortą.

Lietuvos tyrėjų paraiškas vertinusi komisija, kurią sudaro akademikai ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos atstovė, pagal „L'Oréal“ sukurtą vertinimo modelį atsižvelgia į daugelį kandidačių profesinės veiklos pusių. Todėl suteikiama stipendija yra ne tik mokslinės kokybės ženklas, bet ir asmeninio meistriškumo pripažinimas.

Dr. Andrius Bernotas,

LMA Organizacinio skyriaus vadovas

2019 m. L'Oréal ir UNESCO „Moterims moksle“ stipendijų programos Baltijos šalyse laureatės su programos globėja šeštoja Latvijos Respublikos Prezidente prof. Vaira Vykė-Freiberga. Dešinėje lietuvaitės dr. Jurgita Skiecevičienė ir magistrė Milda Alksnė. Janio Salinio (Jānis Salīņš) nuotr.

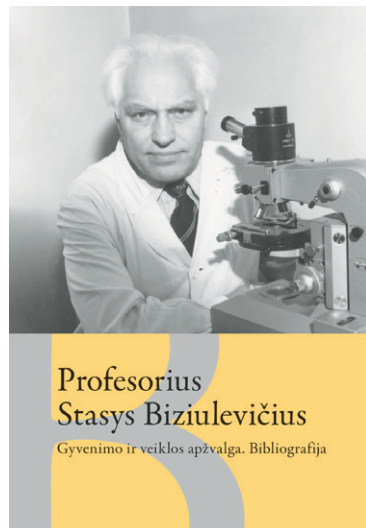
žymius mokslininkus prisimenant

Nauja knyga iškilau mokslininko 100-mečiui

Gamtos tyrimų centre (GTC) gegužės 24 d. buvo pristatyta knyga „Profesorius Stasys Biziulevičius. Gyvenimo ir veiklos apžvalga. Bibliografija“ (2019). S. Biziulevičius – Mokslų akademijos Eksperimentinės medicinos ir onkologijos, Biologijos, Zoologijos ir parazitologijos, Ekologijos institutų mokslo darbuotojas (1947–1993), LMA Pranciškaus Šivickio premijos laureatas. Jo rankraščių fondas (F-343) įkurtas LMA Vrublevskių bibliotekoje (LMAVB).

Knyga sudaryta Valstybinės premijos laureato šimtųjų gimimo metinių proga. Išleido GTC leidykla, sudarė dr. Algimantas Jakimavičius ir LMAVB bibliografė Sigita Dagienė. Be bibliografijos (joje 732 įrašai), publikuojami dienoraščio fragmentai, prisimenami svarbiausi biografijos faktai, chronologiškai apžvelgiama mokslinė, pedagoginė ir visuomeninė veikla.

Pristatyme GTC direktorius akad. Vincas Būda kalbėjo apie biologijos mokslo ištakas dabar veikiančiame institute. Knygos sutiktuviai dalyviai, prof. S. Biziulevičiaus buvę bendradarbiai ir mokiniai, aukštai vertino Jo organizacines pastangas kuriant pirmąją visai naujo profilio Protozoologijos laboratoriją Lietuvoje, nuosekliai ir įdomiai prisiminė protistologinių ir parazitologinių tyrimų pradžią institute. Akad. Gediminas Valkiūnas susirinkusiems pademonstravo įspūdingos apimties Profesoriaus disertacijas, didelį skaičių Jo išleistų knygų parazitologijos, mokslo istorijos klausimais, pabrėžė tyrimų nuoseklumą, entuziastingą darbštumą. Naujoji knyga gerai įvertinta ir Skandinavijos-Baltijos parazitologų draugijos, kurios nariai atvyko į leidinio

sutiktuves. Dr. A. Jakimavičius pasakodamas rodė gausią archyvinę medžiagą, atskleidė mokslo istorinės medžiagos, ypač turtingų S. Biziulevičiaus surinktų tautosakos rinkinių, saugomų Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, išliekamąją vertę, svarbą ateities tyrėjams. Dalyvaudama knygos apie savo Tėvą pristatyme, padėką išreiškė dukra biologė Jolanta Biziulevičiūtė-Kaminskienė, dirbusi LMA Zoologijos ir parazitologijos institute. Ji saugo dalį Tėvo archyvo, kuris sudomino ir vaikaičius.

Susitikime dalyvavusi prof. Ona Voverienė teigė, kad nors S. Biziulevičiaus kelias į mokslą po Antrojo pasaulinio karo nebuvo lengvas, Jis atkaklių pastangų dėka išsilavino ir entuziastingai darbavosi keliuose mokslo srityse, o Jo veikla akivaizdžiai matyti iš kruopščiai parengtos knygos. Profesorė kalbėjo apie asmenybių, iš kurių mokėsi būsima mokslininkas, gydytojas ir Lietuvos mokslo istorikas, įtaką, vėliau pats buvęs pavyzdžiu savo mokiniams, formavęs jų mokslo interesus.

Dr. Algimantas Jakimavičius,
akad. Gediminas Valkiūnas

Leidinio redakcinė taryba: J. Banys (pirmininkas),
A. Bernotas, Z. Dabkevičius, D. Kaunas,
V. Kučinskas, R. Maskoliūnas, V. Nekrošius,
R. Šiaučiūnas, L. Valkūnas, G. Žintelis

Leidinį rengė: S. Aukštinaitenė, A. Bagdonavičienė,
I. Berulienė, M. Datkūnaitė, A. Daučiūnienė, B. Jaskevičius,
G. Griežienė, L. Milošienė, E. Narušytė, J. Olechnovičienė

Kalbos redaktorė A. Bagdonavičienė, nuotraukos
V. Valuckienės, apipavidalino M. Datkūnaitė

© Lietuvos mokslų akademija
<http://lma.lt/>

Spausdino UAB „BMK leidykla“
<http://bmkleidykla.lt/>
Tiražas 160 egz., nemokamai

ISSN 2029-5707

